

Karadeniz'de Hoca Olmak

Hatıralara Yansıyan Yönleriyle
Yakın Dönemde Dinî Hayat

EDİTÖR

Doç. Dr. Selim DEMİRCİ

Trabzon Kitaplığı: 6
Geleneksel Kültür Dizisi: 2

Yayın Koordinatörü
Erdem Zekeriya İSKENDEROĞLU

Yayın Danışmanı
Emre GÜLSEVER

Karadeniz’de Hoca Olmak
Hatıralara Yansıyan Yönleriyle
Yakın Dönemde Dinî Hayat

Editör
Doç. Dr. Selim DEMİRCİ

Yayın Ekibi
Doç. Dr. Süleyman GÜR
Doç. Dr. ŞenoI SAYLAN
Doç. Dr. Eyüp ÖZTÜRK
Doç. Dr. Fatih TOPALOĞLU
Öğr. Gör. Ahmet Cevdet KARACA

Proje Asistanları
Fatma Rabia DÜZENLİ
Serpil ARSLAN
Cansel AKGÜL

Teknik Destek:
Murat DAVULCU (Yönetmen)
İdris AKYÜZ (Yönetmen Asistanı)

ISBN: 978-975-7770-65-7
TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 48884

Kitap Tasarım
Salih PULCU

1. Baskı, Aralık 2023
Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 117

Baskı-Cilt
Seçil Ofset 100. Yıl Mahallesi
Massit Matbaacılar Sitesi
4. Cadde No: 77 Bağcılar İSTANBUL
Sertifika No: 44903

Trabzon Büyükşehir Belediyesi
Gülbaharhatun Mahallesi
Kahramanmaraş Caddesi No.159
Ortahisar TRABZON
Yayınevi Sertifika No: 48884

Önsöz

Karadeniz’de Hoca Olmak: Hatıralara Yansıyan Yönleriyle Yakın Dönemde Dinî Hayat başlıklı proje, 1900-2000 yılları arası geleneksel İslâmî ilimlerin tedrisine Trabzon özelinde yoğunlaşmıştır. Bu tarihsel süreçte olayların içinde yer alanlar ya da etkin isimlere yetişerek onlara talebe olanların anlatımları merkeze alınarak din eğitimi, dinî tedrisatta öne çıkan isimler, bu hocaları besleyen ilmî damarlar, şehrin bu açıdan ülkemize etki ve katkıları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Osmanlı’nın yıkılışını ve Türkiye Cumhuriyeti’nin de kuruluşunu görmüş; yani bir nevi geçiş kuşağı olan kimselere yetişmiş, çoğunlukla 1930-1940 sonrası dünyaya gelen büyüklerimizin birer birer aramızdan çekildiğine üzülerək şahit olmaktayız. Onların hocalarına ve kendi hayat serüvenlerine dair anlatacaklarının hem yakın dönem Trabzon hem de ülkemizin yaşadığı siyasal, sosyal, kültürel ve dinî değişimler açısından önemli olduğu düşüncesi, bu projenin hayata geçmesinde belirleyici olmuştur. Bu amaçla bir şekilde dinî gelenekle bağı bulunan veya imam-hatip liseleri, ilâhiyat fakülteleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı gibi kurumlara katkısı olmuş bazı isimler tespit edilerek, kendileriyle görüşmeler yapılmıştır. Dönemsel bazı detayları elde etme adına, önceden bir çalışma yapılarak hocalarımıza hazırlanmış bazı sorular yönlendirilmiş olsa da, anlatımın seyri mülâkatları şekillendirmiştir. Yani teknik anlamda yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Proje ekibinin heyecanla giriştiği bu çalışmanın, onlar açısından alışılmış bir akademik faaliyet olmadığı belirtilmelidir. Dolayısıyla ortaya çıkan ürün, daha öncesinde kamera ve yayın tecrübesi bulunmayan bir ekibin mütevazı çalışması olarak görülmelidir. Sürekli video veya film kültürünün her geçen gün çitayı yükselttiği bir ortamda, hocalara dair anlatıları kayda almanın, teknik anlamda “göz dolduracak” çalışma beklentisi doğurması şaşırtıcı bir durum değildir. Ancak bu projenin odağında, ekranı dolduracak veya popüler kültürü besleyecek işlerden çok, bölgeye dair arşiv bırakma amacı yer almaktadır. Yani bu proje, her şeyden önce Trabzon hafızasına katkı sunmak, yakın döneme yönelik akademik çalışmalara veri hazırlamak ve biraz da yaşadığımız coğrafyaya karşı sorumluluğu bir nebze olsun yerine getirmek niyetiyle hayata geçirilmiştir. Uygulama esnasında aşılabilir güçlüklerle karşılaşılmasa da her şeyin beklendiği veya planlandığı gibi yürütülebildiği de söylenemez.

Her çalışma gibi önünüzdeki projenin sınırlarını da çalışmanın “konusu” ve “hedefleri” belirlemiştir. Yani kısaca: Trabzon ve çevresinde dinî hayatın öne çıkan yönleri ve etkin isimlere dair tanıklıklar. Bu hususu tespit noktasında proje ekibinin gözettiği ve tercihte bulunduğu hassasiyetlerin bir eksiklik gibi algılanması doğru olmayacaktır. Mesela ho-

calarımızın da en az bizler kadar hassas olduğu tarihsel kişiler, kurumlar ve bazı kitlesel yapıları doğrudan zan altında bırakacak veya bu anlamda tartışmaya sebebiyet verecek beyanlardan kaçınılmıştır. Bu noktada olgusal durumlara yer verilmesi tercih edilmiştir. Yani yakın dönemin düşünsel tarihi, siyasal hareketleri üzerine çalışan ve belli grupların siyasetle ilişkisi üzerine akademik anlamda yoğunlaşanların bir eksiklik gibi görebileceği kapalı noktalar, projenin kuşatıcı hedefleri ve polemiklerden sakınma anlayışının bir sonucudur. Bu durum akademik tutarlılık ve tarihsel olayları mümkün olduğu kadar müdahalesiz aktarmaya çalışma anlayışından kaynaklanmaktadır. Bu anlamda bizlerle görüşmeyi kabul eden hocalarımızın da yaptıkları konuşmalarda aynı hassasiyetleri paylaştığını gözlemlememiz bizleri fazlasıyla memnun etmiştir.

Proje kapsamında, “Karadenizli Hoca” üst vasfını taşıyan, Trabzonlu kırk hocayla görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin bir kısmı, Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde, bir kısmı İstanbul, Ankara, Bursa ve Sakarya’daki farklı mekânlarda, bir kısmı da hocaların evlerinde gerçekleştirilmiştir. Bizleri evlerinde ağırlayan hocalarımıza ve aile fertlerine misafirperverliklerinden ötürü teşekkür ederiz. Yine bizlere mekân tahsis eden, kurumsal olarak destek olan ilâhiyat fakültelerine, resmî ve özel kuruluşlara şükranlarımızı sunarız. Ayrıca, bazı hocalarımız rahatsız olmalarına rağmen görüşme taleplerimize olumlu cevap vermişlerdir. Bu hocalarımıza hassaten teşekkür eder, her birine sıhhat ve afiyetler dileriz.

Online olarak erişime açılan bu görüşmeler pek çok farklı mekânda ve çeşitli şehirlerde oldukça yorucu bir koşuşturmayla kısa bir sürede gerçekleştirilmiştir. Özellikle resmî işler, kurumsal işleyiş ve beklenmedik bazı olaylar projenin yapılabilmesi için belirlenen sürenin büyük bir kısmından proje ekibini mahrum etmiştir. Bu da, çekimlerin yapılması, kayıtların tek tek gözden geçirilmesi, özel konulara değinen fragmanların belirlenmesi, konuşmaların dökümü, basımı gibi çalışmaları az bir zamanda ve yoğun bir tempo içerisinde yapmayı gerekli kılmıştır. Dolayısıyla bu proje, sorumluluk olarak proje ekibini bekleyen akademik faaliyetlerin aksamadan yürütülmesiyle birlikte kısa sürecek bir sürede hazırlanmak durumunda kalmıştır. Özellikle dökümlerin kısa sürede okunmasının gerekli oluşunun yanı sıra bunların tashihi ve gerekli bazı müdahalelerin yapılmasının ayrı bir akademik yük olduğu vurgulanmalıdır. Bu anlamda bazı konuşmalara müdahalenin bizi son derece zorladığı belirtilmelidir. Bu zorluklara rağmen bazen yazı dili bazen konuşma dili bazen de ikisi arası bir vasatın öne çıktığı bir kitap teşekkür edebilmiştir. Metinler okunurken zorunlu olarak bazı cümlelere editöryal dokunuşların yapıldığı, ihtiyaç durumunda anlamı bozmayan takdim ve tehirlere başvurulduğu, tekrarların ve konuşma dilinin bir sonucu olan bazı belirsizliklerin çıkarıldığının göz önünde tutulması beklentimizdir.

Görüşmelerde hocalara; kendi aile fertleri, aile çevresinin ilme ilgisi, çocukluk dönemleri, tahsilleri, hocaları ve yürüttükleri faaliyetlere dair sorular yöneltilmiştir. Onlar da zihinlerinde yer tuttuğu kadar ve bazen de bizim ısrarlı sorularımıza tahammül ederek

hatıralarındakileri aktarmışlardır. Aslında her birinin anlatımından; son bir asrın Trabzon'u, dinî ilimler sahasında önemli isimler ve yeni kurumsal dinî müesseselerin hangi vasatta kurulduğu ve yol aldığına dair bir tablo ortaya çıkmıştır. Bir hocayı ya da tarihsel bir olayı anlatırken her biri kendi veçhesinden baktığı ve bir detaya yoğunlaştığı için bütünün parçaları birleşmiş oldu. Meraklıları adına, yeni açılan imam-hatip liseleri-ilâhiyat fakülteleriyle medreselerin farkları veya benzeştiği hususlara dair ipuçları belirginleşmiş oldu. İlim adamı yetiştiren evler, ilmiye sınıfına mensup aileler, bazı köylerin "karizmatik" kişileri sayesinde bir merkez hâline gelişi, Trabzon'un 1950 sonrası yeni çehresi ve daha gencecik olan imam-hatip liselerinin inşasının hangi şartlarda gerçekleştiği gibi pek çok detay hocalarımızın konuşmalarının satır aralarında ilgililerini beklemektedir. Kısacası bu çalışma, kırk hocanın anlatımından oluşan mütevazı bir arşiv çalışmasıdır. Ayrıca mülâkatların tümünün kayda alınması ve bunların yayımlanması, ilerleyen yıllarda anlatıları daha da anlamlı hâle getirecek, Karadeniz ve Trabzon hafızasının canlı kalmasını sağlayacaktır.

Projenin ifade ettiği anlam, konusu, çıktıkları ve hedeflerinin anlatıldığı bir bölüm ve mülâkatların dökümünden oluşan bu kitap, projeyi kalıcı hâle getirecek unsurlardan birisidir. Özellikle değerlendirmelerin yer aldığı giriş bölümünde, bazı tespitler ve bağlantılarla mülâkatlar için hazırlayıcı bilgilere yer verilmiştir. Projenin akademik değerlendirme kısmı olarak da görülebilecek olan bu bölümün, akademik metinlerin yoruculuğu yerine, daha ziyade akıcı olması hedeflenmiştir. Bunda da projenin hedef kitlesi yönlendirici olmuştur. Zira bu projeye ilgili çıktılar, sadece akademik çalışma yapanları değil, yakın döneme ve Trabzon'a ilgi duyan herkesi ilgilendirmektedir. Bu bölümde, hem mülâkatlarla uyumlu olsun, hem de okurlar için mülâkatları anlamlı hâle getirsin diye genel tabloyu göstermek amacıyla temel olabilecek bazı örneklere ve isimlere yer verilmiştir.

Çalışmamız pek çok kişi ve kurumun desteğiyle gün yüzüne çıkmıştır. Öncelikle projeyi kurumsal anlamda sahiplenen Trabzon Üniversitesi İslâmî İlimler Uygulama ve Araştırma Merkezi ve destekleyen Trabzon Büyükşehir Belediyesi'ne teşekkür ederiz. Kurumlar adına da özellikle Trabzon Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Emin Âşıkutlu ve Trabzon Büyükşehir Belediye Başkanı Murat Zorluoğlu, ayrıca en az onlar kadar kurumlar adına çalışmaları takip eden İslâmî İlimler Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Doç. Dr. Süleyman Gür ve Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı Erdem Zekeriya İskenderoğlu beylere müteşekkirimiz. Projeyi yoğun akademik çalışmaları ve çeşitli sorumluluklarına rağmen sahiplenip yürütücülüğünü yapan Doç. Dr. Selim Demirci ve araştırmacı olarak sahada çalışan Doç. Dr. Eyüp Öztürk, Doç. Dr. Şenol Saylan, Doç. Dr. Fatih Topaloğlu, Doç. Dr. Süleyman Gür ve Öğr. Gör. Ahmet Cevdet Karaca beyefendilerin emekleri önünüzdeki çalışmayı ortaya çıkarmıştır. Bu çalışma fakültemizden ve ihtisas kursumuzdan mezun öğrencilerimizin de yer aldığı proje olması hasebiyle de bizim için ayrı bir anlam taşımaktadır. Bundan dolayı projeye katkı sunan lisansüstü

bursiyer öğrencilerimiz Fatma Rabia Nur Düzenli, Serpil Arslan ve Cansel Akgül'e müteşekkirimiz. Projemizin teknik sorumluluğunu üstlenen yönetmenimiz Murat Davulcu ve asistanı İdris Akyüz beylere de özverili çalışmaları için teşekkür ediyoruz. Metinlerin dökümünde bazı bölümlere göz atarak bizlerle fikirlerini paylaşan sayın Mustafa Çil, Murat Ustakurt, Abdulkerim Malkoç, Mahmut Ayyıldız, Murat Arif Güney, Nur Kübra Demirci, Ayşegül Balık, Sema Berber, Merve Vildan Ata ve Semih Aras'a da teşekkür borçluyuz.

Hassaten bizlerle görüşmeyi kabul eden, evlerinde, köylerinde, çalıştıkları kurumlarda bizleri ağırlayan hocalarımıza şükranlarımızı sunuyoruz. Son olarak "Trabzon'u hocalarla anılan bir şehir" hâline getiren tüm büyüklerimizi de hayırla yâd etmek istiyoruz. Zira arkalarında; şahsiyetli duruşlarıyla, dinmek bilmeyen gayretleriyle, bereketi günümüze kadar ulaşan talebeleriyle ve eserleriyle kendilerinden bahsedilecek temiz bir hayat bıraktılar. Ahirete irtihal etmiş olanlara rahmet, hayatta olanlara da sıhhat ve afiyet diliyoruz.

Trabzon 2023

Doç. Dr. Süleyman GÜR

İslâmi İlimler Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

Doç. Dr. Selim DEMİRCİ

Proje Yürütücüsü

Kemal Ayyıldız

1954 yılında Trabzon'un Of ilçesine bağlı Çataldere köyünde dünyaya geldi. İlk öğrenimini köy okulunda yaptı. Ortaokul ve lise eğitimini Trabzon İmam-Hatip Lisesi'nde tamamladı. Liseden mezun olduktan sonra evlendi. 1 yıl süreyle imamlık görevini üstlendi. 1972 yılında Konya Yüksek İslam Enstitüsü'nü kazandı. Üniversiteden mezuniyetinin akabinde Kelkit İmam-Hatip Lisesi'nde göreve başladı. 1980-1996 yılları arasında Of-Hayrat bölgesinde ortaöğretim düzeyinde çeşitli okullarda görev yaptı. 1997 yılında Güngören Anadolu İmam-Hatip Lisesi'ne tayin edilmesiyle İstanbul serüveni başladı. Sırasıyla Fatih Akşemseddin Ortaokulu, İstanbul İmam-Hatip Lisesi, Cibali İmam-Hatip Ortaokulu ve Neslişah İmam-Hatip Ortaokulu'nda görev yaptı. Öğretmenliğinin son yıllarında tekrar memleketine döndü. 2021 yılında Şehit Ahmet Çamur Anadolu İmam-Hatip Lisesi'nde yaş haddinden emekli oldu. Hâlen bazı Kur'an kursu ve derneklerde fahrî hocalık görevi yürütmekte ve siyasi çalışmalar yapmaktadır. Evli ve 8 çocuk babasıdır.

Görüşme Selim Demirci tarafından Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesi toplantı salonunda yapılmıştır.

Trabzon Üniversitesi İslâmî İlimler Uygulama ve Araştırma merkezi ile Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin birlikte yürüttüğü *Karadeniz'de Hoca Olmak: Hatıralara Yansıyan Yönleriyle Yakın Dönemde Dinî Hayat* başlıklı projemize desteklerinizden dolayı teşekkür ediyoruz. Bizimle görüşmeyi kabul ettiğiniz için bizleri çok memnun ettiniz.

Hocam, arzu ederseniz önce kısaca sizi tanıyarak başlayalım.

Ben teşekkür ederim. Allah razı olsun, Allah Teâlâ bu programımızı hayırlı eylesin, hayırlara vesile eylesin! İnşallah yıllarca bu meslek içerisinde olmanın getirdiği birikimleri sizinle paylaşacağız. Ben Kemal Ayyıldız. 1954 yılında Of Çataldere köyünde doğdum. Çocukluğumuz köyde geçti, ilk öğrenimimi burada tamamladım. Ondan sonra Trabzon İmam-Hatip'te öğrenime devam ettik.

Hocam, arzu ederseniz kısaca aile çevrenizden bahseder misiniz? Nasıl bir aile içinde dünyaya geldiniz? Özellikle sizden önce ailenizde ilmî bir gelenek var mıydı? Hoca ailesi midir, yani Trabzon'da birçok hoca ailesi duyarız böyle bir vasfı var mıdır ailenizin?

Dedemin babası anne karnında altı aylıkken rahmetlik olmuş. Bu nedenle ondan haberimiz fazla yok ama büyükannemin babası köyümüzde on beş yıl fahrî imamlık yapan bir büyüğümüzdü. Kesim Efendi derlerdi hâlihazırda mahallemizde onun adına bir mescidimiz, camimiz vardır. Onun bir torunu olarak dedemizden böyle bir birikimimiz vardır. Mapsinolu (Gürpınar) Ahmet Efendi, Gürpınar'da bu zamanın Nakşi büyüklerinden, Gümüşhânevî Dergâhı'nın mürşitlerindendi. O bölgede irşadını devam ettiriyordu. Bir akşam yağmurlu bir havada evimize geldi. Oturduğumuz evde kapıyı açtılar baktılar yağmur yağıyor Hacı Ahmet Efendi kucığında horozla geldi:

"Evladım! Ben geçen buradan geçiyordum, burada nişansız bir horoz gördüm. Onu bana verir misiniz, bu horozu size vereyim." dedi.

"Aaa haciefendi tabi buyurun ne demek"

İçeri aldılar, ikram ettiler, sohbet ettiler. Büyükannem de Ahmet Efendi'ye dedi ki:

"Hocam, benim dört tane kız çocuğum var, hiç oğlum olmadı. Bana dua buyurun da bir oğlum olsun." Haciefendi iki rekât namaz kıldı, uzun bir secdeden sonra "İnşallah talebin kabul olur." dedi. Böyle bir duayla evden ayrıldı. O akşam büyükannem bir rüya gördü. Hacı Ahmet Efendi büyük annemin önüne bir ışık koymuş ve sırtına vurarak "Selamet yakasını bulasın" demiş. Bundan sonra erkek evlat olarak babam ve amcam dünyaya geldi. Bu vesileyle aile temelinde böyle iki birikimimiz vardır, diyebiliriz. Allah'ıma şükürler olsun! Kesim Efendi'nin nesli arttı Ahmet Efendi'nin hoş duasıyla o şekilde bir geçmişimiz oldu.

Hocam, köyünüzde Kesim Efendi adına bir mescit olduğunu söylediniz. Kesim Efendi hakkında aile içinde duyduklarınız nelerdir. Yani okuduğu hocaları vesair konularda bir bilginiz var mı?

Büyükannem, onun on beş sene camide fahrî imamlık yaptığından bahsetmiştir. Bunun haricinde maalesef çok bilgin yok. Büyük bir âlim olduğundan bahsedilirdi.

Peki hocam siz doğduğunuzda aile büyükleriniz tahsile nasıl bakarlardı? Bu konuda teşvikleri var mıydı?

Bizim ocakta ilk defa mücâz hoca, Ali amcamdı. Amcam Ali Ayyıldız merhumdur. Allah rahmet eylesin! Güne onun güzel sesiyle uyanırdım. Güne sesli Kur'an okuyarak, ezber yaparak başlardı. Ayrıca çok güzel ezan okurdu. Çocukken okuldan çıkar yanına giderdim. Onu dinlerken hep "Rabbim bana da böyle güzel ses ver" diye dua ederdim. Allah bu duamı kabul etti. Yıllarca bu sesi kullandım. Derslerde bağıra çağıra bu ses kayboldu.

Hocam, Ali Ayyıldız Hoca'nın ders aldığı hocalarla ilgili bilginiz var mı?

Remzi Çakır isimli bir hocamız var, kendisi emekli imamdır, hâlâ sağdır. Ondan Arapça okumuştur. Remzi Hoca da Ahmet Efendi'yi tanırdı ama tasavvufî yönden ona bir bağlılığı olmadı. Dolayısıyla, o sadece zahiri ilimlerle meşgul oldu ve onun insanlar üzerinde etkisi gerektiği gibi olmadı.

Merhum Ali Hoca köyde mi tahsilini yaptı yoksa merkeze gidip belli hocalardan okudu, onlarla ilgili bilginiz var mı?

Köyde tahsil yaptı çünkü o hocamız köyde imamdı, hem evinde hem de camide ders verirdi. Zaten evlerimiz yakındı, orada tahsilini yaptı ve icâzetini ondan aldı.

Remzi Çakır, çok zeki bir insandır. Zekâsı oldukça üstündür. Bu nedenle, sanırım gönül işlerine fazla yönelmemiş olabilir. Bazen zekâ üstünlüğüne sahip kişiler şımarıklık gösterir, bu işlere çok fazla değer vermezler, gönül eğitim programlarına itibar etmezler. Allah selamet versin.

Peki hocam, aile çevrenizden biraz da köye doğru çıkalım. Yani, evinizden uzaklaşarak köye doğru gitmeyi düşünüyorsunuz. Gözlerinizi açtığınızda kendinizi keşfetmeye başladığınızda, köyde ailenizin dışında ilimle uğraşan ve eğitim veren aileler, hocalar kimlerdi?

İlkokul döneminde cami hocamız Ahmet Hoca vardı, Allah rahmet eylesin, ondan eğitim aldık. Başta Ali amcam olmak üzere onun camisi yanında eğitim gördük. İlkokul döneminde amcamla ilgili çok ilginç bir anı var:

Amcam, imam olarak görev yapıyordu ve bir akşam işten haftalık veya aylık izine mi çıkmıştı, tam olarak hatırlamıyorum. Akşam evimize geldiğinde sofraya hazır; bir sini üzerindeydi. Amcam biraz yüksekte oturuyordu, ben ise yerde oturuyordum. Dedem, sırtını ateşe vermişti ocak başında. O sırada, "Baba," dedi, "Meclis'te Allah diyen bir adam çıktı duydun mu? Erbakan diye." Ben bu sözleri duyunca amcama baktım ve düşündüm, "Meclis nasıl bir yer ki orada Allah demek yasak gibi?" Bu olay benim için oldukça etkileyiciydi ve adını hafızamda tuttum.

Sonraki yıl, imam-hatip ortaokulu sınavına girdik. Orada, Erbakan'ın Trabzon'a geldiğini duydum. Hocalarımız bize şunu dediler: "Bu toplantılara gitmek yasaktır, şu teyibi al, git, orada sesini al." Bu vesileyle, Erbakan'ın sesini kaydettim ve birkaç kez dinleme fırsatım oldu. Dolayısıyla, siyasi bir başlangıç yapma fırsatım oldu, Allah'a şükür.

Hocam, köyünüze tekrar dönecek olursak, çocukluğunuzda köyde aktif olarak ders verilen cami, Kur'an kursu gibi neler bulunuyordu?

Köyümüzde bir Kur'an kursu bulunuyordu. Bizim bölgede ilk Bölümlü Kursu açılmıştı, sonra bizimkisi gelir. Burada Çaykara Vaizi Hüseyin Sula Hoca ders verirdi. Biz de ondan okuduk. Bir gün Ali amcam önüme sarf kitabını koydu ve bu işin zorluğunu gördüm. "Nasara fiil-i mazi binâ-i malum müfred müzekker gaib manası yardım etti geçmiş zamanda" böyle bir ibare... Nasıl olacak! Ben daha Kur'an okumasını yeni öğreniyorum. Derken Arapça eğitimi konusunda çok sıkıntılar yaşadık. Nitekim daha sonra hazırladığımız programlarda bu sıkıntıları giderecek birtakım önlemler aldık. Bu bir fobidir. Hacı Hasan Efendi rahmetullahi aleyh buyurdu ki "Arapça'ya başlayanların %95'i bırakır, %5'i devam eder ama hafızlığa başlayanların %95'i hafızlığı tamamlar, %5'i yarıda bırakır." Bunun temelinde işte bu fobi vardır. Başlangıçta öğrenci kaçmaya başlıyor, *Emsile* bitince öğrencinin yarısı dağılıyor. *Binâ*'ya geçince de bu dağılımlar devam ediyor.

Hüseyin Sula Hoca köylerde mi okuturdu, siz Of'a mı giderdiniz?

Kur'an kursuna hoca olarak tayin edilmişti. İlk burada ders almaya başladık. Ayrıca kursta Yakup Yıldız hoca da ders okutuyordu. Kursta yatılı 250 öğrenci vardı. Yarısı kız, yarısı erkek öğrencilerden oluşuyordu. Bu öğrencilerin yarısı hafızlık yapıyor, yarısı da Arapça eğitim alıyordu.

Öğrenciler Trabzon ve çevresinden mi geliyordu, yoksa Doğu'dan Güneydoğu'dan gelen öğrenciler de var mıydı?

Hayır, öğrencilerin tamamı bizim çevremizdendi. 1980 yılındaki darbeden sonra o sistem tamamen bozuldu. Kurslar kapatıldı ve öğrenciler evlerine dağıtıldı. Sonra tekrar açılması için zaman geçti. Şu anda, örneğin, kursumuzda 35 öğrencimiz var. Bunlar genellikle Doğu'dan gelen öğrenciler.

Yani Hüseyin Sula Hoca ve Yakup Yıldız Hoca gibi hocalar orada Kur'an kursunda görev yapmışlardı.

Yakup Yıldız hocamız bize arkadaş gibi davrandı, bizi yanında tuttu ve zaman zaman yaz kurslarında onunla eğitim aldık. Hafızlık eğitiminin yanı sıra sabit Arapça eğitimi de alıyorduk.

Hocam, Ahmet Efendi'nin size duasından bahsetmişsiniz. Kesim Efendi'nin de anlaşılan ailenizin üzerinde bir ağırlığı var. Şimdi şunu sormak istiyorum hocam: Yani köyde kurs var, orada eğitime devam etme imkânınız da var iken köyden imam-hatibe gitmeye nasıl karar verdiniz? Sizi imam-hatibe kim yönlendirdi? Köyde imam-hatip ismini ilk defa nasıl duydunuz?

Büyük bir ihtimalle amcamın yönlendirmesiyle oldu. Çünkü imam-hatip mezunu olmayanlara imamlık verilmiyordu. Amcam imam-hatip mezunu değildi ama uzun yıllar boyunca fahrî imamlık yaptı. Daha sonra, 1974 yılında bir hükümet kuruldu, bir koalisyon hükümeti. O dönemde 15.000 kadro alındı ve devlet memuru olarak atama yapıldı, yani 1974 yılında CHP-MSP koalisyonunda imamlık memuriyet sınıfına alındı ve 15.000 kadro verildi. Amcam, bu vesileyle kadro sahibi oldu. Ancak daha sonra, imam olabilmek için imam-hatip mezunu olma zorunluluğu getirildi.

Dolayısıyla, amcamın bizi yönlendirdiğini düşünüyorum. Bu yönlendirmenin ardından babam Almanya'ya gidiyordu. Bana, "Evin en büyüğü sensin, altı erkek ve iki kız kardeşin var. Bunların eğitimi sana ait. Eğer sen okursan, ahır altı tarlasını satarım. Ahır altı tarlası, evimizin en değerli

arazisidir. Yani, bizim oralarda o arazi çok değerlidir. Seni okuturum ama okumazsan seni çoban yaparım,” diye tehdit etti ve gitti. Ancak sınırsız yetki de verdi. Bana, “Oğlum, kardeşlerimin yanında, bu sizin babanızdır. Buna karşı gelmek, bana karşı gelmektir. Buna itaat etmek, bana itaat etmektir,” diye tembih etti. Her konuda yetkilendirilmişim ve تنها bir yerde de, “Verdiğim bu yetkiyi kötüye kullanma, yoksa kulağımı çekerim,” diye de tembih etmişti. Allah rahmet eylesin, bu ilke çok işe yaradı çünkü bütün kardeşlerim okudular ve hâlâ görevlerine devam ediyorlar.

Trabzon İmam-Hatip Lisesi gibi Türkiye’de ilk açılan imam-hatip liselerinden birinde öğrenci oldunuz. Hangi yıllarda tam olarak öğrenciliğe başladınız?

İmam-hatipten 1973-1974 yıllarında mezun olduk. Sınıfta kalmamıştık, yani 1973-1974 mezunu olduk. Sonrasında bir yıl boşluk geçirdikten sonra ilâhiyat fakültesine geçtik.

Şimdi hocam, dilerseniz hocalarınızdan bahsedelim?

Allah selamet versin, Elhamdulillah! Şu anda hayatta olan hocalarımızın hocası Salih Parlak, Trabzon İmam-Hatip’teyken 1. sınıftan 2. sınıfa geçtiğimizde bize yaklaşıp arkadaş gibi davranırdı. “Oğlum, şu kitabı okur musun?” derdi. Biz Tommiks-Teksas’ı gizli gizli okuyarak başladık, kitap okumaya. O bize okuma alışkanlığı kazandırdı, o kitapları okumamıza vesile oldu. O, kitapları satın alır mısın diye sorardı, “Hocam, param yok” derdik. O ise, “Oğlum, sonra verirsin” falan derdi, parasını almazdı. Böylece bizi kitap okumaya teşvik etti. Birinci sınıfta Salih Hoca, Salih Parlak’la tanıştık. Ayrıca, Ali Gedikoğlu Allah rahmet eylesin, genç bir hocaydı. Sonrasında Ahmet İmamoğlu, meşhur edebiyat öğretmenimiz, edebiyatta estetik ve kibarlık gibi her şeyi öğretti, öyle bir hocamızdı, çok şey öğrendik.

Hocam, size şunu sormak istiyorum: Bu hocalarınız, imam-hatipte veya Trabzon’da genel olarak hadis, fıkıh, tefsir gibi klasik İslâmi ilimlerde eğitim veren hocalar mıydı? Sizi daha fazla aktivist yönünüzü besleyecek okumalara yönlendirmişler ama temel kaynakların okutulduğu bir hocanız var mıydı?

Hulusi Kılıç diye bir hocamız vardı. Derlerdi ki “Bu gezen kütüphanedir.” Bana ders vermedi ama böyle bilinirdi. Salih Parlak Hoca Arapça icâzeti almış bir hocamızdı. Sürmene’nin köylerinden birinde yaşayan bir hocadan icâzet almıştı. Salih Hoca Arapça dersinde çok derin konulara girerdi. O derslerde tuttuğum notları yıllar sonra elime aldım “Biz bu konuları nasıl anlardık?” diye kendime hayret ettim. Yani bir çocuğun bu konuları idrak etmesi mümkün değil. Hâsılı dersleri çok yoğun geçerdi.

Konya Yüksek İslam Enstitüsü serüveninizden bahseder misiniz?

Sınıfımız üç gruba ayrıldı, sınıfta mezun olduklarımız. Hatta çoğumuz sınavda kazanamadık çünkü 50 kişi alıyorlardı ve o koalisyon döneminden sonra 2.500 kişi alınca, bütün sınıfımız artık üniversitelere gitti. Orada, sadece ilâhiyat bölümleri bulunuyordu. Bu arada, bazı arkadaşlarımız İstanbul’u tercih etti. Örneğin, rusûh sahibi ve Arapça’sı kuvvetli olanlar İstanbul İlâhiyat’ı veya İslam Enstitüsü’nü tercih ettiler çünkü orada kazanmak daha zordu. Sofiler ise genellikle Konya’yı tercih etti. Ben de onların içerisindeyim çünkü Konya İslam inkılap kültürüyle beni doyuran bir yerdi. Ahmet Hamdi Savlu isimli doktor, bu konuda bize çok yardımcı oldu. Yönlendirmeler yaptı

ve duruşu, anlatışıyla benim idolüm oldu o sıralarda. Ayrıca, Necip Fazıl Kısakürek'in birkaç canlı konferansına katıldık.

Mehmet Zahid Kotku hazretlerinin halkasına girme fırsatım oldu ama tabii ki tasavvufa karşı bakışım soğuktu. Nedeni ise Seyyid Kutub'u okuyor ve *Yoldaki İşaretler* kitabını ezberlemiş gibi hissediyordum. Tamamen siyasi inkılap kültürüyle dolmuş ve keşke Seyyid Kutub, eserlerini tasavvufla da barışık yazsaydı. Hatta Mehmet Okuyan, o lisede öğrencimdi. Bir gün ona şunu dedim: "Bak Mehmet! Eğer *Yoldaki İşaretler*'i okumazsan, sana din dersini dokuz vereceğim." O ise, "Veremezsin" dedi, hafızdı; Arapça'sını bitirmişti. Ben de verdim. Karne aldı, morali bozuk... Karne günü Mehmet'e "Hadi merkeze inelim" dedim. "Sen o on verdiklerinle aşağıya in!" dedi.

Hocam şöyle araya gireyim. Seyyid Kutub'u imam-hatip yıllarında da okuturlar mıydı?

Yok o kadar fazla değil ama İslam enstitüsünde çok okurduk. Çünkü o üniversite hayatı hep inkılap hep heyecan hep bir arayış içerisinde boşluğu doldurma yeri...

Enstitüde ne kadar Trabzonlu öğrenci vardı?

5-6 arkadaşımız vardı hep beraberdik hatta bazılarıyla on bir sene aynı sınıfta okuduk. Ortaöğretim ve üniversitede hep beraber olduk. Mustafa Uğurlu, Nasuhi Günay gibi...

Peki hocam, enstitüden mezun olduktan sonra kısaca hangi şehirlerde görev aldınız?

Hayrat'ta öğretmenlik yaptım. 1974 yılında Rize'de bir sene imamlık yapmıştım. Ardından hayatımın büyük bir zorluk dönemi geldi. İmam-hatip lisesini yeni bitirmiş, bıyıkları terlememiş genç bir delikanlıydım. Bir yıl boyunca oldukça zorlandım ve kendimi derslere verdim. Sonrasında Konya Yüksek İslam Enstitüsü'nü kazandım, bu vesileyle Kelkit İmam-Hatip Lisesi'nde 1979'da göreve başladım ve ardından Of Lisesi'ne geçtim.

Of Lisesi, 1980'lerin başlarında oldukça çetin bir dönemdedi. Sınıfın burasında komünistler orta yerde Milli Görüşçüler, burada da Milliyetçiler otururdu. Milli Görüşçüler ortada tamponluk yapıyorlar. Koridora girdiğim zaman işaretler, bana "Niye buraya giriyorsun, gelme buraya," falan gibi laf atarlardı. Ben, hiçbir şey duymuyor gibi davranır ve onların laf atmasına aldırılmazdım. Böyle bir süreç geçirdik lisede...

Daha sonra Of İmam-Hatip'e geçtik ama siyasi mücadelemiz nedeniyle orada kalamadık... Sürmene Köprübaşı'na sürüldük. Ardından amcamın Milli Eğitim müdürüyle iyi bir ilişkisi vardı, tekrar Of İmam-Hatip'e dönmek için mücadele verdi. Ancak sonunda bana, "Of'ta kadroda şu anda boş yer yok, sen şimdi Hayrat'a geç. Sonrasında seni Of'a alacağız," dediler. Ay!!! Allah'ım bana ne büyük mutluluk yarattı orada... Yolda gidiyorum taksikle, bir öğrencim Of Lisesi'nde muhafızındı, o zaman seksenlerde muhafızsız yaşanmıyor, gezemiyorum. Bana dedi: "Nereye gidiyorsun?" Musa Dumangöz İstanbul'da bir belediyede başkan yardımcılığı yapmıştı, şimdi kendisi imam...

- "Beni Hayrat'a sürdüler. Hayrat'a gidiyorum," dedim.
- "Ben de gelebilir miyim?" dedi. Onunla beraber Hayrat'a gidiyoruz.
- "Benim burada Mehmet Nuhoglu diye bir ahabım var. Ona bir uğrayalım, kendisi zabı-tadır."

Onunla bir çay içtik. (Mehmet Nuhoglu) dedi ki:

– “Ben de sizinle geleyim.”

Onunla beraber liseye çıkmam bana orada saltanat yaşattı. Haberim yok! Allah’ın yardımı açık... O öğrencimin bana takılması ve Mehmet’i yanımıza almamız... Okula çıktığımız zaman orada bir komünist müdür vardı. Gelmemden pek memnun olmadı. Ama Mehmet Nuhoglu oranın ağası... “Bu adam bununla gelmiş ise burada buna laf edilemez” tarzında bana yanaştı. On beş gün sonra esas göreve gittim. Bir de ne göreyim başka bir müdür göreve başlamış.

– “Siz kimsiniz?” dedim.

– “Hocam! Ben dün göreve başladım,” dedi.

– “Ben de yeni başladım”

– “Aaa! Öyle mi hayırlı olsun.”

O müdür bana,

– “Bu okulda sizin kılıcınız çift taraflı kesecek. Dilediğinizi yapabilirsiniz, kimse size karışmayacak,” dedi.

– “Sürgün gönderildiğim yerde Allah seni bana koruyucu olarak gönderdi.”

Böylece girdik tarlaya çalışmaya başladık. O sıra Hacı Hasan Efendi Hazretleri devreye giriyor. Hacı Hasan Efendi’nin oğlu (Ahmed Ziyauddin Yavuz) benim sıra arkadaşım ama ben hocaefendiyi tanımıyorum. Onun vesilesiyle Hacı Hasan Efendi’yi duyuyordum. Of’ta öğretmenliğe başladık, içimde “Hacı Hasan Efendi ile görüşsem” diye bir kıpırtı doğmaya başladı. İcâzetlerde kendisini uzaktan uzağa gördüm, elini öptüm ama yakın temas kuramadık. Sonradan o muhabbet içimde yandıkça yandı. Bir hoca arkadaş bizi aldı, Hasan Efendi hazretlerine götürdü. Bir akşam sohbet ettik, çok hoşuma gitti. Hatta orada bir keramet de izhar etti. Bundan sonra Hayrat’a sürgünüm gerçekleşti. Hayrat’tan Hasan hazretlerini ziyarete geliyorum. Bir gün Hacı Hasan Efendi’ye dedim ki:

– “Hacıefendi! Bizim Hayrat’ta Kemal Efendi diye bir hoca var, Kemal Okuyan... Kürsüden vaaz ediyor, aslan gibi kükrüyor ya! Heybetli, celalli... Sesi hoparlör gibi çıkıyor, yani caminin dışından duyuluyor sesi...”

Hacıefendi bize dedi ki;

– “O, Of’ta ibaresi en güçlü âlimdir ve bizim sağ kolumuzdur.”

Bu cümle benim hayatımı değiştirdi. Sülük gibi hocaya yapıştık, peşini bırakmadık. Sabah namazını kılıyor, yürüyerek kırk beş dakika rampa çıkıyorum. Dersimi verip okula dönüyorum. Kemal Efendi’den bu şekilde iki yıl dolu dolu ders aldım. Ondan sonraki iki yıl rölantiye aldık. Böylece Arapça’dan sarf, nahiv, *Kâfiye*’ye kadar okuduk, *Molla Câmi*’ye geçmedik. Ayrıca fıkıh ve kelamdan da bazı kitaplar okuduk.

Hacı Hasan Efendi’yle irtibatınız ziyaret şeklinde mi oldu yoksa farklı vesilelerle görüşmeniz oldu mu?

Kendisini ziyarete gittik. Bu ziyarette bizi tarikata teşvik edici, davet içerikli bir sohbet verdi. O sıralar kerametleriyle karşılaşıyorum. Bir defasında sınıfta “Âdem (a.s.) size bahsedildiği gibi haşa hayvan değildi ya! Âdem (a.s.) peygamberdi, konuşması vardı, yazması vardı, kendine suhuf veril-

di” dedim. Çocuklardan birisi “Âdem (a.s.) hangi dilde konuşurdu?” diye sorunca orada takıldım, cevap veremedim. İçimden “Bunu Hacı Hasan Efendi’ye soracağım.” diye geçirdim. Daha sonra Hacı Hasan Efendi’yi ziyarete gittim ama bu konuyu unuttum. Hacı Hasan Efendi bu görüşmemizde şunu dedi: “Âdem (a.s.) üç dil bilirdi.” Hatta isimlerini de orada saydı şimdi hatırlamıyorum onları... Bu olay tasavvufa ve Hasan Efendi’ye bağlanmamda çok etkili oldu.

Bir defasında da şöyle bir olay yaşadım. “Mürşid-i kamile ne gerek var? Âyetler var, hadisler var, zikirler var hepsi ortada... Çalış kendini geliştir.” şeklinde aklımdan geçiriyordum. Bunu kendisine hiç sormadığım hâlde bana dedi ki; “Bir evin elektrik donanımını yapsanız, üzerinde kablolarını, ampullerini taksanız, anahtarlarını bağlasanız, onu trafoya bağlamadıkça eve cereyan gelmez.” Bundan sonra benim zihnime tam olarak oturdu. Buna benzer çok şeyler yaşadık. Daha sonra da bizi ona getiren Bostan Hoca aracılığıyla ders talebimizi ilettik. Bizden istihare yapmamızı istedi. Başka bir arkadaş direkt kendisinden ders istedi ona müsaade etmedi.

İstihare rüyamı biraz anlatınca beni ders halkasına kabul etti. Ders vermek için ona gittiğimde diz dize oturduk. Bana dedi ki; “Seni çağırdığım bir seneyi geçiyor.” Bir an düşündüm ve dedim ki “Hacıefendi’nin içimdeki muhabbeti bir seneden beri idi.” Meğer Nakşilik’te böyle bir özellik varmış. Hacıefendi bu Nakşibend meşrebiyle beni kaptı. Bundan sonra o inkılap kültürüm sakinleşti. Evet, dünya nizamını kurmak lazım ama ahirete gidiyoruz. Bunun için sağlam gönül lazım. “O gün ne mal ne evlatlar fayda verecek” âyeti beni çok etkilemiştir. Benim sekiz evladım var. Malım pek yok ama çocuk yetiştirmenin zorluğunu bilirim. Mevla Teâlâ bunca eziyetlere ve sıkıntılara bir fırça çeker de onları boşa çıkar ve beni sağ gibi orta yerde bırakırsa ben ne yaparım. Bu duruma düşmemek için Hacı Hasan Efendi’nin gönül ıslahatı programına intisap ettik.

Artık bu halkadaki görevlerimize başladık. Bazen aşırıya kaçtığımız da oldu; rengimiz atmaya başladı, az yiyor az uyuyoruz. Bir gün bu hâlimizi görünce bize dedi ki; “İnsanın nefsi kendisine verilen binektir. Eğer dizginlerini elinizde tutarsanız ne mutlu size! O besili olsa da size zarar vermez. Ama dizginleri elinizden kaçırırsanız besili olursa size zarar verir.” Yani “Çok aşırı riyazata girmeyin!” anlamında bizleri uyardı. Allah rahmet eylesin!

Hacı Hasan Efendi’ye iki yıl evlatlık yaptık, elhamdülillah onun muhabbetini kazandık. Oğlu Ahmet Ziyâüddîn Hoca birgün bana dedi ki; “Kemal Hoca! Sen hacıefendinin yanına geldin ama seni sevdi.” Bunu duyduğuma çok sevindim. Daha sonra hacıefendi, rahmetlik oldu irtihal etti.

İmam Rabbani kitabında der ki; “Bir kişinin hayatta olan mürşitten istifadesi ölü olanından daha fazladır.” Bir arkadaşım bana bu cümleyi okudu. Biz de buna dayanarak Hacı Bekir (Kaplan) Efendi’nin yanına gittik. Hacı Bekir Efendi çok büyük bir nimet olarak köyümüze (Çataldere) düştü. Bir gelinimiz vardı, kardeşimin hanımı... Onun birtakım rahatsızlıkları sebebiyle Bekir Efendi köyümüze geldi, evimize misafir oldu. Nur gibi bir insandı. Birlikte akşam namazını kıldık, “Benim biraz meşguliyetim var siz yemeğe oturun” dedi. Biz de sofrayı kurduk yemeği yedik ki Bekir Efendi ancak iki rekât kıldı. Sofraya buyur ettik ama o namazına devam etti. İki rekât iki rekât derken altı rekât kıldı ama bu namaz yatsıya kadar sürdü. Yemeği yedik yatsıyı kıldık “ben biraz meşgul olayım” dedi kibleye dönüp namaza durdu. Kış mevsimiydi birkaç kez soba söndü biz yaktık, arkadaşlar dağıldı derken saat on ikiyi buldu. Ben de uyuklamaya başlayınca bana “Kemal Hoca, buraya bir Kur’an koy da uyumaya git” dedi. Ben de kendi kendime “Bir de bu saatten sonra Kur’an mı okuyacak” dedim. Ertesi gün de aynısı oldu sonraki gün de... Aman Allahım! bu nasıl bir hâl? Bu tanışma üzerine Hacı Hasan Efendi’nin irtihalinden sonra Bekir Efendi’ye intisap ettik.

Bekir Efendi Hacı Hasan Efendi'nin mi talebesiydi?

Ferşad Efendi'ni halifesi Osman Efendi'den* icâzet aldı. Ferşad Efendi'yi çocukluğunda görmüş olabilir ama tarikat dersini onun talebesinden aldı. O da Gümüşhânevi'ye uzanıyor. Bekir Efendi'yle 5-6 yıllık bir hayatımız oldu. Allahım onun makamını âli eylesin. Her şeyiyle başka bir âlemde. Üç olayda Hacı Bekir Efendi'nin canlı bir Kur'an olduğuna şahit oldum. Bizim orada imamlık yapan Çaykaralı meşhur bir fıkıh âlimi vardı. Bekir Efendi'yi tanıyıp tanımadığını ona sordular. Cevabı şu oldu: "Tabii ki tanırım, fıkıhı çok kuvvetli ama tasavvuftan pek anlamaz."

Yine bir ara İstanbul'da Hacı Salih Efendi'yi ziyarete gittik. Salih Efendi, Bekir Efendi'nin hocasıydı. Köyden aceleyle çıktık. Öyle ki ayağımızdaki çarığı altımızdaki şalvarı bile değiştirmek aklımıza gelmedi. Doğrudan Hacı Salih Efendi'nin yanına gittik. Yemekte hocaefendiler muhabbet ediyordu. Salih Efendi dedi ki; "Bekir Hoca ricalü'l-arzı tanımamda bana yardımcı olur musun?" Bekir Efendi tevazu gösterdi "Estağfirullah siz benim hocamsınız" dedi. Salih Efendi bir müddet sonra Bekir Efendi'ye "Bu misafirlerinden ayrı yalnız gel yanıma" dedi. Bekir Efendi bizden ayrılamayacağını söyledi. Yine bir süre sonra Salih Efendi; "Bana yardımcı olmadın!" diyerek sitem etti. Ben de o arada tekke hırsızlığı yapıyorum. Çaylarını yeniliyorum o sıra konuştuklarına kulak misafiri olmaya çalışıyorum. O ara Bekir Efendi kütüphaneye ilgilenmeye başladı, bir kitap aldı içerisine bir not bıraktı ve kitabı yerine koydu. Çıkarken Salih Efendi tekrar sıkıştırdı Bekir Efendi "Yukarıda (Gümüşhânevi'nin) ezkâr kitabının arasına bir not koydum." dedi. Bu olay benim Bekir Efendi'ye daha da fazla sarılmama vesile oldu.

Bir defasında da Kemal (Okuyan) Efendi'ye gittik. Onun yaşadığı köyde Tahir Efendi denilen büyük bir Allah dostunun kabri var. Onun da çok ilginç hayat hikâyesi var, oraya girmeyeyim... Tahir Efendi'nin kabrini ziyaret ediyoruz. Namazdan önce veya sonra Bekir Efendi bir an uyuklar gibi oldu. Rüyasında Tahir Efendi'nin kendisine ve yanındaki birisine kahve ikram ettiğini gördü. Meğer yanındaki adam da aynı rüyayı görmüş o anda...

O akşam orada Kemal Efendi'nin misafiri olduk. Muhabbet esnasında bir sarf konusu açıldı. Bekir Efendi Kemal Efendi'ye hitaben "Hacıefendi, sanki o konu senin anlattığın gibi değil" dedi. Kemal Efendi de cevaben; "Hacıefendi ben bu kitabı dokuz defa okuttum. Dokuz icâzet verdim bu ilimde... Bana nasıl öyle değil dersin" dedi. Bekir Efendi tartışmayı büyütmedi öylece bıraktı. Ama muhabbet döndü yine aynı konuya geldi. Bekir Efendi yine "O öyle değil" dedi. Kemal Efendi sarf kitabını istetti. Açıp baktılar, konu Bekir Efendi'nin dediği gibi çıktı. O sohbet o akşam baya uzun devam etti. Ertesi gün Kemal Efendi bana dedi ki; "Bu Bekir Efendi'nin sarf ve nahiv bilgisi ne kadar kuvvetli ya!"

Bir fıkıh âliminin hacıefendinin fıkıhta üstat olduğunu belirttiğine, bir tasavvuf âlimi Bekir Efendi'den yardım istediğine, bir sarf-nahiv âliminin onun bilgisine hayran kaldığına şahit oldum. Canlı Kur'an demek bu... Elhamdülillah.

Hocam sizi daha fazla yormadan toparlayalım. Kemal Okuyan hocadan biraz bahseder misiniz? Arapça öğrenmenize katkısı ne oldu?

Kemal Efendi'den de Allah razı olsun, Allah rahmet eylesin. ... Ben sülük gibi yapıştım ona ve peşinden gittim. Nereye gitse yanında olurdum. En mühim özelliği Arapça ibarede kelimenin son hare-

* Holaysa'da Ferşad Efendi'nin halifesi Karahasan Mehmet Nuri Efendi vardır, hocamızın kastettiği büyük ihtimalle o olmalıdır.

kesine mutlaka vurgu yapardı. Arapların aksine... Onlar ibarenin nalına muhuna vururlar... Biz de öyleydik zamanında... *Emsile-Binâ- Maksûd-Avâmil-İzhâr-Kâfi* kitaplarını onunla beraber bitirdik. Bunun yanında fıkıh, tefsir gibi ilimler de okuduk.

Burada Bekir Efendi'nin de himmeti var tabii... Bir defasında bana; "Gel sana *Emsile* okutayım üzerine Arapça icâzetnâme yazayım" demişti. Hakikaten de her şey *Emsile*'nin içerisinde... Allah razı olsun.

Nitekim, bunun bereketi olacak. Ayrıca Kemal Efendi'nin verdiği Kur'an dersleri de var... Sizin için en hayırlı olan, Kur'an'ı anlayarak öğrenen ve anlayarak öğreten kişidir. Ta'lim, Kur'an'ı anlayarak öğrenme prensiplerini içerir. Yani en hayırlınız, Kur'an'ı ezberleyen ve ezberleten değil, Kur'an'ı anlayarak öğrenen ve öğreten kişidir. Hadis-i şerife göre, Kur'an'ı anlayarak öğrenmenin yolu budur. Kur'an'ı okuduğunuz zaman, onu anlayarak okumak önemlidir. Bu nedenle, Arapça bilmek bu süreçte yardımcı olabilir. Bu sorunu nasıl çözeceğimizi düşündüm. Şu anda, YouTube'da 10 milyon kez izlenen derslerimi çektik ve sınıfta başladık. Bu işi nasıl uygulayabileceği konusunda çok düşündüm.

Arapça fiil çekimiyle ilgili bir örnek alabilir miyiz?

Videolarda koro hâlinde *Emsile*'nin yirmi dört kalıbının çekimini yaptık. Güle oynaya... Bunu bir fobi olmaktan çıkarıp hobiye dönüştürdük. Bir derste zamirleri ezberliyoruz. Diğer derste yirmi dört kalıbı ezberliyoruz. Nasıl olacak? Ezberlemesi çok kolay! Gereken kalıpları bir kâğıtta öğrenenin önüne koyuyoruz. Kâğıtta kalıpların yanında anlamları yer alıyor. Bu kâğıdı kora hâlinde okuyup beş kere tekrar ediyoruz. Böylece ezberliyoruz. Bir de bunu makamla söylüyoruz. Bu öğrencinin daha kolay ezberlemesini sağlıyor.

Bu şekilde öğrenciler güle oynaya *Emsile*'yi ezberliyor. Bazen bana diyorlar ki "Benim kardeşim buna çalışırken bir yandan da oynuyordu" oynasın... Bununla eğlenebilsinler, eğlenerek öğrensinler...

Şuan CSA Medya You Tube kanalında bu videolar yayınlıyor. Kanalın sahibi benim oğlumdur, bu videoları birlikte çektik. Bu videolar milyonlarca izlenmiş. İzleyen hazineye kavuşmuş gibi hissediyor. Bu şekilde altyapısını inşa eden daha sonra ciddi bir eğitimle üst seviyelerde kolayca Arapça öğreniyor. Çok sayıda öğrencim benden daha büyük hocadır. Niye? "Siz bize o temeli attınız ama biz o binayı büyüttük" ifadesini kullanıyorlar. Beni beğenmiyorlar da... Öyle de olması gerekiyor zaten...

Hocam! Bu uyguladığınız sistem çok heyecan verici ama hocanız Kemal Okuyan *Emsile-Binâ*'yı nasıl okuturdu? Buna benzer bir yöntem takip eder miydi?

Hayır, o tamamen klasik yöntemle öğretilirdi. Bu model Allahıma şükürler olsun benimle başladı.

Hocam! Sizi oldukça zorladık ama birkaç sorumuz daha var. Bu soruları kayıt altına alıyoruz; bunlar tarihî belge olacak. İcâzetlerden bahsettiniz. Sizde yer bırakan birkaç icâzet örneği verir misiniz? Kimler katılırdı, nasıl programlar icra edilirdi?

1980'e kadarki icâzetlerin hepsi muazzam bir törendi. Gelen hocalar 10-15 dakika sohbet yaparlardı. Yarım saati bulmazdı bir hocanın sohbeti. Çünkü çok hoca katılırdı konuşmacı olarak... Her

geleni orada konuşturmazlardı. Programlar Kur'an-sohbet-Kur'an-sohbet şeklinde icra edilirdi. Dolu dolu programlar olurdu ve bu programlar iki gün sürerdi. Program cumartesi sabah dokuzda başlar, pazar ikindi namazıyla tamamlanırdı.

Peki hocam bize son olarak neler söylemek istediğiniz, hayatınıza ve tecrübelerinize dair...

Arkadaşlar öğretmenlik mesleğinden üstün bir makam tanımıyorum. Peygamberlik, Mürşid-i kâmillik hariç... Öğretmenlik mesleğinden daha büyük zenginlik tanımıyorum. Onun için öğrencilerime hep bunu söylemişimdir: "Olabiliyorsanız ilâhiyatçı öğretmen olun!" Ben doyamadım, kırk yıl yaptım. Hâlâ içimde kor olarak duruyor. Bir kırk yıl daha verilse vallahi yaparım ama verilmiyor. "İlâhiyatçı öğretmen olamazsanız öğretmen olun! Bunu da beceremezseniz ne olursanız olun..."

Ey Allahum! Bizlere merhamet eyle. Allah sizlerden de razı olsun.

Hocam! Ağzınıza sağlık, Rabbim sağlıklı afiyetli ömürler versin! Hem Uygulama Araştırma Merkezimiz hem de ortak paydaşımız Büyükşehir Belediyesi adına çok teşekkür ediyoruz, verimli bir sunum oldu. Allah razı olsun!